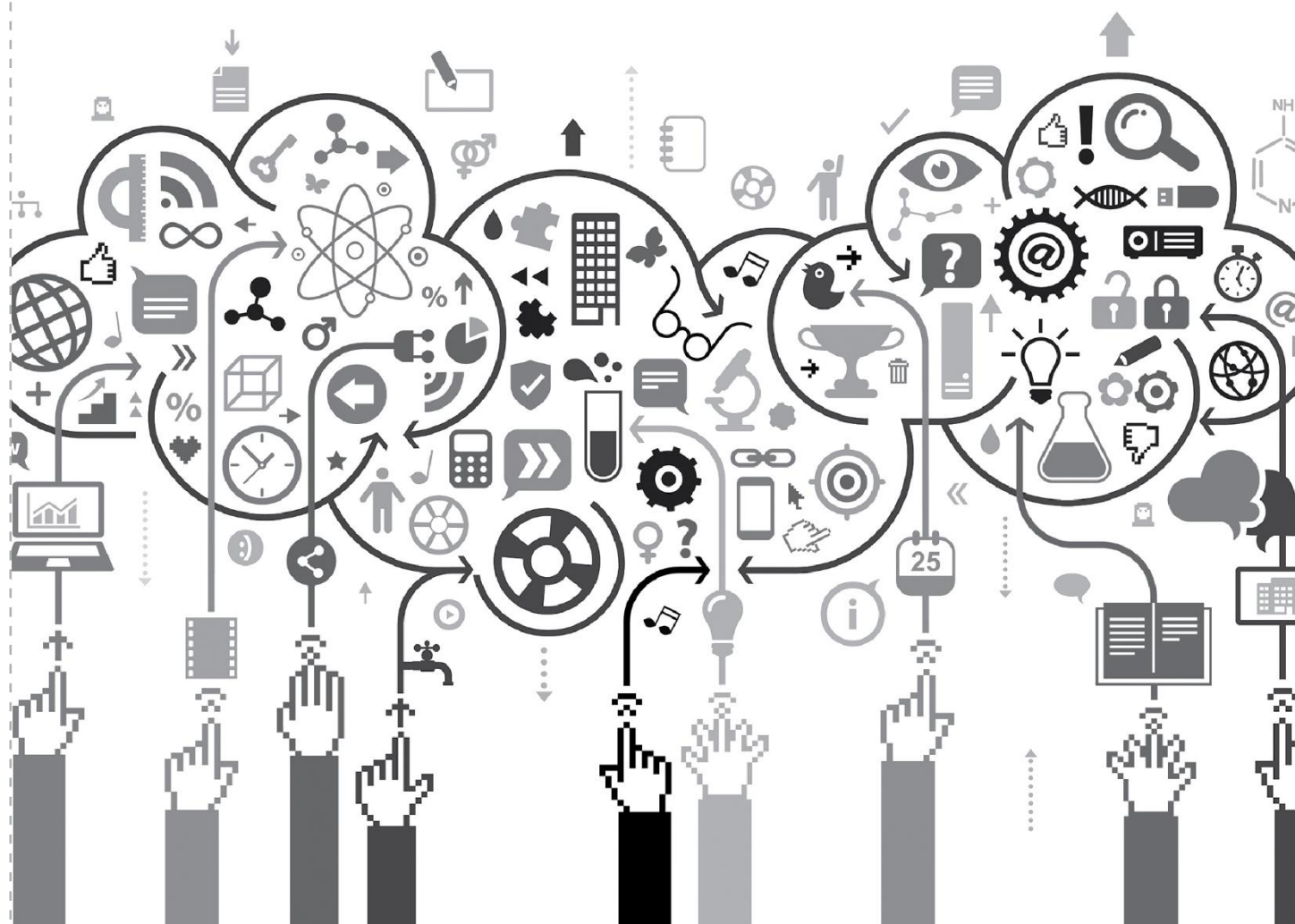

ŠIFRA
UČENIKA

MATURSKI I STRUČNI ISPIT

CRNOGORSKI-SRPSKI, BOSANSKI, HRVATSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

ŠKOLSKA 2022/2023.

VRIJEME TRAJANJA TESTA JE 180 MINUTA

Za vrijeme testa nije dozvoljena upotreba elektronskih uređaja.

Učenik/učenica ne smije na bilo koji način otkrivati u testu svoj identitet ili se direktno obraćati ocjenjivaču.

Test MORA biti ČITKO napisan hemijskom olovkom. Učenik/učenica može da piše ćirilicom ili latinicom, pisanim ili štampanim slovima, ekavskim ili ijekavskim izgovorom, jotovanom ili nejotovanom varijantom. Ako piše štampanim slovima, MORA istaći veliko slovo.

Test sadrži zadatke koji se rješavaju na jedan od sljedećih načina:

- zaokruživanjem broja ispred tačnog odgovora
- pisanjem kratkog odgovora
- pisanjem dužeg odgovora
- pisanjem funkcionalnog teksta
- pisanjem eseja

Uz test si dobio/dobila **list za odgovore** za zadatke višestrukog izbora.

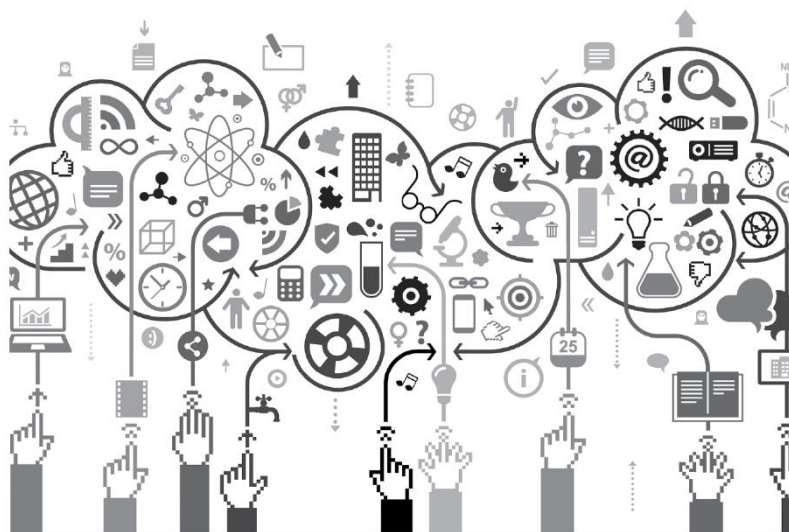
Potrebno je da na odgovarajuće mjesto pažljivo **prepišeš** svoje odgovore.

Zadatak će se vrednovati s nula bodova:

- **ako je odgovor netačan**
- **ako odgovor na zadatak višestrukog izbora NIJE prenijet na list za odgovore**
- **ako je zaokružen ili napisan i tačan i netačan odgovor**
- **ako je nečitko napisan odgovor/esej**
- **ako je odgovor/funkcionalni tekst/esej napisan grafitnom olovkom**
- **ako funkcionalni tekst /esej NIJE napisan na predviđenom mjestu, već samo na listovima za koncept (pisanje koncepta nije obavezno)**

Ukoliko pogriješiš, prekriži i odgovori ponovo. Kad završiš, provjeri svoje odgovore.

Srećno!

VAŽNO!

**„KANDIDAT GUBI PRAVO
POLAGANJA ISPITA,
U TOM ISPITNOM ROKU,
KADA SE U TOKU, ODNOSNO
POSILIJE ISPITA, UTVRDI DA SE
SLUŽIO NEDOZVOLJENIM
SREDSTVIMA, DA JE PREPISAO
TUĐI ZADATAK ILI DA JE DAO
SVOJ ZADATAK DRUGOM.“**

*(član 24 Pravilnika o načinu, postupku i vremenu
polaganja maturalnog ispita u gimnaziji,
odnosno član 27 Pravilnika o načinu i postupku
polaganja stručnog ispita za učenike
koji nastavljaju obrazovanje)*

Dva najpoznatija vještačka jezika

Tolkin je počeo da piše „Pad Gondolina“ (*The Fall of Gondolin*) dok je bio na bolovanju nakon Prvog svjetskog rata, prije 100 godina. To je bila prva priča iz zbirke njegovih legendi i predstavlja mitologiju u osnovi „Gospodara prstenova“. Ali iza fikcije stajalo je njegovo interesovanje za još jedan epski čin stvaranja: stvaranje vilenjačkog jezika.

Iste godine, na drugom kraju Evrope, u svojoj rodnoj Poljskoj, umire Ludvik Zamenhof. Zamenhof je takođe bio opsjednut stvaranjem jezika i 1887. je objavio knjigu u kojoj je predstavio svoje stvaralaštvo. Ovo je objavio pod pseudonimom *Doktoro Esperanto*, koji je vremenom postao naziv samog jezika.

Stvaranje planskih jezika, iliti konlanga, ima dugu istoriju, koja datira još od XII vijeka. A Tolkin i Zamenhof su dvojica najuspješnijih zagovornika ovog izmišljanja jezika. Ipak, njihovi ciljevi su bili veoma različiti, i u stvari ukazuju na suprotne stavove o tome šta sam jezik zapravo jeste.

Zamenhof, poljski Jevrejin odrastao u zemlji u kojoj je kulturni i etnički animozitet bio široko rasprostranjen, vjerovao je da je postojanje univerzalnog jezika ključ za miran suživot. Iako je jezik „glavni motor civilizacije“, napisao je da je „razlika u govoru uzrok antipatije, štaviše mržnje, među ljudima“. Njegov plan je bio da osmisli nešto što bi bilo jednostavno za učenje, nevezano ni za jednu naciju ili kulturu, ne bi li tako pomogao ujedinjavanju, a ne razdvajanju čovječanstva.

Kao „međunarodni pomoćni jezik“, esperanto je bio veoma uspješan. Iako je jako teško napraviti tačne procjene, danas ga koristi i do milion ljudi, a u smislu broja govornika imao je tokom svoje istorije konstantnu popularnost. Za esperanto postoji obilje literature, u Kini postoji muzej posvećen isključivo njemu, dok je u Japanu samog Zamenhofa jedna šintoistička sekta koja koristi taj jezik proglasila bogom. Ipak, nikada se nije dogodilo ostvarenje njegovih snova o svjetskoj slozi. A nakon njegove smrti, kada je Prvi svjetski rat razdvojio Evropu, optimizam koji je gajio uglavnom se pretvorio u razočaranje.

Dž. R. R. Tolkin je i sam bio pristalica esperanta, vjerujući da bi on mogao da pomogne u ujedinjenju Evrope poslije Prvog svjetskog rata. Ali njegov lični interes za pronalaženje jezika bio je veoma drugačiji. Njegov cilj nije bio da poboljša svijet u kome živimo, već da u prozi stvori potpuno novi. On je to nazvao svojim „tajnim porokom“ i objasnio da je za njega svrha bavljenja time bila estetska, a ne pragmatična. Bio je to kreativni užitek u usklađivanju zvuka, forme i značenja na potpuno originalan način.

Kao dio procesa stvaranja materije jezika koji je izmišljao, morao je da im podari mitologiju. Budući živi entiteti koji se razvijaju, jezici svoju vitalnost preuzimaju iz kultura ljudi koji ih koriste. I to je dovelo do stvaranja njegovog izmišljenog univerzuma. „Pronalazak jezika je temelj“, napisao je on. „'Priče' su stvorene da bi pružile svijet za jezike, a ne obrnuto.“ A šta je sa konlancima danas? Sto godina nakon Zamenhofove smrti, umjetnost jezičke konstrukcije je na mnogo načina popularna kao što je i bila. Jedan od najslavnijih aktuelnih primjera je dothraki, iz „Igre prijestola“.

Stvoren od strane Dejvida Džeja Petersona za „Igru prijestola“, televizijsku seriju rađenu po romanu Džordža R. R. Martina „Pjesma leda i vatre“, inspiracija za ovaj jezik seže do Zamenhofa i Tolkina.

Peterson se prvi put zainteresovao za tzv. planske jezike dok je pohađao kurs esperanta na univerzitetu, gdje je Martin jednom govorio o tome da je njegova saga, na mnogo načina,

odgovor na „Gospodara prstenova“. U znak počasti, on je uključio razne male lingvističke reference na Tolkinov svijet: *warg*, na primjer, što znači neko ko može da projektuje svoju svijest u umove životinja, a to je riječ koju Tolkin koristi za jednu veliku vrstu vukova.

Preređeno prema: <http://www.glif.rs/blog/da-li-su-danas-uticajniji-tolkinovi-izmisljeni-jezici-ili-esperanto/>

1. Kojem funkcionalnom stilu pripada tekst?

1. novinarsko-publicističkom
2. književnoumjetničkom
3. razgovornom
4. naučnom

Zaokruži broj ispred tačnog odgovora i rješenje prenesi na list za odgovore.

1 bod

2. Navedi jedan od sinonima za pojam *vještački jezik*.

_____ 1 bod

3. Pored imena autora upiši slovo ispred jezika koji je stvorio. Pazi, jedan jezik je suvišan.

1. Ludvik Zamenhof _____	A. dothraki
2. Dž. R. R. Tolkin _____	B. warg
3. D. Dž. Peterson _____	C. vilenjački jezik
	D. esperanto

1 bod

4. Pored imena autora napiši ključni motiv za stvaranje vještačkog jezika.

1. Ludvik Zamenhof _____
2. Dž. R. R. Tolkin _____
3. D. Dž. Peterson _____

1 bod

5. Kako je nastao naziv esperanto?

_____ 1 bod

6. Prepiši dvije zamjenice iz rečenice i odredi im padež.

Prati je dugo pogledom i na kraju joj se obrati.

_____ ; _____
zamjenica padež zamjenica padež

2 boda

7. Zaokruži broj ispred primjera koji je po vrsti riječi uljez i obrazloži odgovor.

1. hiljada
2. stoti
3. desetoro
4. jedan

Obrazloženje:

1 bod

8. Prepiši sljedeću rečenicu tako da bude napisana u skladu sa pravopisnom normom našeg jezika.

Mnogi su se pitali kakva je simbolika suncokreta u slikarskom opusu van Goga (1853. – 1890.) poznatog holandskog slikara

1 bod

9. Zaokruži broj ispred riječi u kojoj je izvršena glasovna promjena i rješenje prenesi na list za odgovore.

1. iskočiti
2. odskočiti
3. razljutiti
4. vođstvo

1 bod

Pročitaj odlomak iz romana *Na Drini ćuprija*, pa odgovori na pitanja broj 10 i 11.

U tom izuzetnom i opasnom položaju, uzvišen iznad svih, on više nije bio onaj veselnik iz čaršije i mehane (...). Ne, to je to daleko i neostvarljivo putovanje o kome mu svake večeri u mehani govore, sa grubim zadirkivanjem i podsmehom, i na koje je sad, evo, najposle krenuo. To je ona svetla željena staza velikih podviga...

10. Kako se zove ovaj veselnik iz čaršije i mehane?

1 bod

11. Gdje se on našao u opasnom položaju, uzvišen iznad svih?

1. na ogradi kamenog mosta
2. na višegradskoj cesti
3. u Lotikinom hotelu
4. u mehani

Zaokruži broj ispred tačnog odgovora i rješenje prenesi na list za odgovore.

1 bod

12. Pročitaj odlomak iz *Antigone*, pa odgovori na pitanja.

*Za takvo delo rado mrem.
I mila s njime, s milim, u grob leći ću,
sa svetim grehom. Moram duže vremena
da donjem svetu ugađam no ovome.*

A) Koga Antigona u ovom odlomku naziva *milim*?

1 bod

B) Pozivajući se na cjelokupni tekst drame, objasni značenje oksimorona u navedenom odlomku.

1 bod

13. U kojem vijeku se dešava radnja *Gorskog vijenca*?

1. s kraja 16. vijeka
2. s kraja 17. vijeka
3. s kraja 18. vijeka
4. s kraja 19. vijeka

Zaokruži broj ispred tačnog odgovora i rješenje prenesi na list za odgovore.

1 bod

14. Popuni prazna polja na osnovu datih stihova.

STIHOVI	IME KNJIŽEVNOG JUNAKA	VRSTA LIRSKE PJESME	STILSKA FIGURA (podvučeni primjer)
<i>Kad je viđu đe se smije mlada <u>svijet mi se oko glave vrti.</u></i>	Vuk Mandušić		
<i>Ne plač', majko, dilber-Fatimu; udata je, ne ukopata; <u>ruža s struka nije pala svoq,</u> <u>no u bostan prenešana svoj.</u></i>		svatovska pjesma	

2 boda

15. A) Navedi tri detalja iz prostora u kojem se na početku radnje nalaze likovi djela *Čekajući Godoa*.

1 bod

B) Koji detalj ukazuje na protok vremena? Objasni kako.

2 boda

16. Na osnovu navedenih odlomaka razvrstaj nazive nauke o književnosti:

TEORIJA KNJIŽEVNOSTI, ISTORIJA KNJIŽEVNOSTI, KNJIŽEVNA KRITIKA

ODLOMAK	NAUKA O KNJIŽEVNOSTI
1. <i>Duhovit, povremeno ironičan, a na momente i potresan, s upečatljivim epizodama i živim dijalozima, „Putujuće kazalište“ je impresivan roman koji bi bio događaj i u nekoj velikoj evropskoj književnosti.</i>	
2. <i>Alegoričko kazivanje je svojstveno basni. Pričajući o životinjama ili zgodama personifikovanih stvari, basnopolisac uvijek podrazumijeva neko ljudsko iskustvo, daje pouku čije je važenje opštijeg značaja.</i>	
3. <i>Nasuprot tiranskom razumu klasicista romantičari su isticali osjećanja i maštu kao presudne činioce u umjetničkoj kreaciji, pravilima su suprotstavili slobodu pjesničkog stvaranja, univerzalizmu klasicizma – individualizam kao osnovnu odrednicu stvaralaštva, kosmopolitizmu – nacionalizam; umjesto odbačenih klasičnih uzora, oni su tražili stvaralačke podsticaje u viteškom svijetu srednjeg vijeka i u narodnoj kulturi (folkloru).</i>	
4. <i>Pjesnički jezik je jezik umjetničkih književnih djela, koji se odlikuje konkretnošću (slikovitošću) u opisivanju, emocionalnošću u tonu izražavanja, ritmičnošću i preobražajem, punoćom i širinom značenja riječi.</i>	

1 bod

17. Pročitaj odlomak iz romana *Derviš i smrt*, pa uradi zadatke.

Oprosti, brate, meni grijешnom za ovu kasnu ljubav, mislio sam da je postojala dok je bila potrebna, sada se budi kad nikome ne može pomoći, čak ni meni. I ne znam više je li ljubav ili uzaludno vraćanje. Samo si mene imao, osim onih grobova kod kuće, sad više nikog nemamo ni ti ni ja, ti si mene izgubio prije nego ja tebe...

A) Navedi ime junaka koji izgovara riječi.

_____ 1 bod

B) Objasni značenje podvučenog dijela rečenice.

_____ 1 bod

Pročitaj odlomak iz *Ujka Vanje*, pa riješi zadatke 18, 19 i 20.

Sad će prestati kiša i sve će u prirodi oživeti i odahnuti. Samo mene neće osvežiti kiša. Danju i noću kao mora muči me misao da je moj život zauvek upropašćen. Prošlosti nemam, glupo sam je straćio u sitnicama, a stvarnost je strašna zbog svoje apsurdnosti. Evo vam mog života i moje ljubavi: kud ću s njima, šta da radim s njima? Moja ljubav propada uzalud kao sunčeva zraka koja je pala u jamu. A i ja sam propadam.

18. A) Navedi ime i prezime junaka koji izgovara ove riječi.

_____ 1 bod

B) Objasni metaforičko značenje u rečenici: *Moja ljubav propada uzalud kao sunčeva zraka koja je pala u jamu.*

_____ 1 bod

19. Objasni na osnovu cjelokupnog djela zašto je junaku *stvarnost strašna zbog svoje apsurdnosti*.

1 bod

20. Ako je u klasičnoj drami sukob zasnovan na relaciji pojedinac – više sile, na čemu je zasnovan u ovoj drami?

1 bod

21. Pročitaj strofu iz Bodlerove pjesme *Saglasja (Veze)*, pa riješi zadatke.

Kao dugi odjeci što se daleko spoje
U nekakvu mračnu i duboku istovetnost,
Neizmernu kao što je noć i kao svetlost,
Govore među sobom zvuci, mirisi, boje.

A) Navedi naziv strofe.

1 bod

B) Na koju stilsku figuru upućuje posljednji stih?

1 bod

C) Prepiši opkoračenje.

1 bod

Pažljivo pročitaj odlomak iz romana, pa odgovori na pitanja 22 i 23.

Ovakav skup ljudi sadrži uglavnom bitne elemente cijelog jednog društva. I ovdje se, među ovih osamnaest lica, našlo, kao u školi i društvu, jedno nesrećno i odgurnuto stvorenje, jedan mučenik sa kojim su svi tjerali šegu. Na početku druge godine ova ličnost postala je za Ežena de Rastinjaka najupadljivija od svih onih među kojima je osuđen da provede još dvije godine. (...) Zašto se to prezrenje, pomiješano s mržnjom, to proganjanje pomiješano sa sažaljenjem i to nepoštovanje nesreće sručilo baš na ovog najstarijeg stanara? Da nije zato sam dao povoda svojim smiješnim ili čudnim postupcima, koji se teže praštaju nego poroci? Ova su pitanja u tijesnoj vezi s mnogim društvenim nepravdama. Možda je u ljudskoj prirodi da se sve svaljuje na onoga koji sve podnosi iz istinske poniznosti, slabosti ili ravnodušnosti.

22. A) Na osnovu odlomka odredi kojoj vrsti pripada roman.

B) Obrazloži odgovor.

1 bod

1 bod

23. A) Napiši ime „najstarijeg stanara“?

1 bod

B) Najstariji stanar „sve podnosi“ i iz slabosti. Obrazloži u čemu se ogleda njegova slabost.

1 bod

- 24.** Na osnovu obavještenja napiši pozivnicu Dramskoj sekciji Gimnazije „Miloje Dobrašinović“ iz Bijelog Polja u ime uprave Crnogorskog narodnog pozorišta.

Vodi računa o svim elementima koje treba da sadrži pozivnica, kao i o poštovanju normi standardnoga jezika.

8 bodova

KONCEPT pozivnice

25. Ponuđene su dvije teme za pisanje eseja. Zaokruži broj ispred teme koju si odabrao/odabrala. Oblikuj esej koji sadrži od 250 do 300 riječi.

- Prilikom razvijanja teme, koristi relevantne primjere/podatke uz argumentovanje sopstvenih stavova.
- Poštuj zahtjev o broju riječi +/-10% (ocjenjuje se sastav koji ima od 225 do 330 riječi; ako esej ima manje od 225 riječi, NE ČITA SE, a na 330. riječi PRESTAJE čitanje).
- Vodi računa o jezičkoj pravilnosti i čitljivosti teksta.

1. Klasična muzika je (ne)popularna

Uputstva za pisanje eseja:

- Navedi svoja zapažanja o klasičnoj/ozbiljnoj muzici.
- Ukaži na popularnost/nepopularnost klasične muzike danas, koliko i gdje se sluša.
- U vidu zaključka navedi prijedloge koji bi pomogli da se klasična muzika bolje popularizuje.

2. Otuđen u ljubavi (*Stranac* – A. Kami)

Uputstva za pisanje eseja:

- Navedi osnovne odlike romana.
- Opiši Mersoov odnos i osjećanja prema dvjema ženama u njegovom životu. Da li Merso umije da voli ili ne?
- U vidu zaključka opiši svoj doživljaj Mersoa.

13 bodova

